Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Lisäselvitys

10.4.2025

VN/1/2024
VN/1/2024-TEM-160

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

TEM lisäselvitys; HE 14/2025 vp, työriitalain muuttaminen (10.4.2024)

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pyytää vielä HE 14/2025:een liittyen selvitystä seuraavista asioista:

Tarkempi selvitys hätätyötä koskevien säännösten avaamisesta työaikalaissa niin, että se on johdonmukainen, vastaa valiokunnassa kuultua ja on julkisuudessa esitetyn perustelun mukainen.

Työ- ja elinkeinoministeriö pahoittelee, jos asiassa esitetystä ei ole syntynyt johdonmukaista kuvaa. Asia on oikeudellisesti hyvin haastava ja moniulotteinen. Ministeriön virkamiehet ovat parhaansa pyrkineet antamaan mahdollisimman kattavan ja oikean kuvan ehdotetuista muutoksista.

Työ- ja elinkeinoministeriö on 9.4.2025 antanut selvityksen siitä, millä tavalla hätätyötä koskevan sääntelyn valmistelu eteni. Ministeriö ei kysymyksen perusteella tunnista, miltä osin se ei vastaisi valiokunnassa muutoin kuultua tai vastaisi julkisuudessa esitettyä. Siksi ministeriö toivoo vielä täsmennystä kysymykseen, jotta voi siihen vastata.

Miksi TEM:n tiedote suojelutyötä koskevan lain valmistelusta 8.4 ei ole yhdenmukainen valiokunnan ministeriöstä saamien selvitysten kanssa?

Kysymyksestä ei ilmene, miltä osin valiokunnan mielestä TEM:n tiedote suojelutyötä koskevan lain valmistelusta 9.4.2025 ei vastaa valiokunnan ministeriöstä saamia selvityksiä. Tiedotteessa on pyritty kuvaamaan keskeiset seikat tiiviisti, kun taas valiokunnalle toimitettu lisäselvitys on seikkaperäisempi kuvaus hätätyötä koskevan säännöksen valmistelusta.

Onko hallituksen esityksessä ehdotettu työaika-aikalain hätätyötä koskevan säännöksen käyttöala laajempi kuin arviointineuvostossa arvioitavana ollut työriitalain säännös vai onko kyseessä puhtaasti tekninen siirto eli samansisältöisen säännöksen siirto eri lakiin?

Kuten 9.4.2025 annetussa lisäselvityksestä ilmenee, työriitalain hätätyötä koskevan säännöksen siirto työaikalain 19 §:n yhteyteen toteutettiin ainoastaan siinä tarkoituksessa, että työaikalain työsuojeluvalvontaa ja seuraamussäännös koskisi hätätyön käyttöä myös työtaistelutilanteessa. Tarkoituksena oli, ettei siirto vaikuttaisi hätätyön käyttöalaan. Nähdäksemme on teknisluonteinen seikka, kummassa laissa asiasta säädetään. Hallituksen esityksessä ehdotetun hätätyön käyttöala on arviointineuvostolle toimitettua säännöstä tarkkarajaisempi siltä osin, että se on edellä kerrotulla tavalla rajattu vain tiettyihin työriitalain 8 d §:ssä tarkoitettuihin toimintoihin.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Työ- ja elinkeinoministeriö				
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1606 2160 +358 9 1606 2160	kirjaamo.tem@gov.fi www.tem.fi

Miten ehdotettu hätätyötä koskeva sääntely eroaa voimassa olevasta hätätyötä koskevasta sääntelystä?

Ehdotettu hätätyösääntely poikkeaa eräiltä osin nykyisestä. Hätätyön käyttö olisi ensinnäkin rajattu vain tiettyjen työriitalain 8 d §:ssä tarkoitettujen toimintojen keskeytymiseen. Toisekseen voidaan todeta, että ehdotetun säännöksen sanamuoto asettaa hätätyön teettämisen kynnyksen huomattavan korkealle (”*vahinkoseurauksen uhka on siinä määrin välitön, ettei sen aiheutumista voida mainitussa laissa säädetyillä eikä millään muillakaan kohtuullisilla keinoilla välttää*”). Ehdotetun hätätyösääntelyn käyttöala olisi nykytilaa vastaavasti suppea ja rajattu poikkeuksellisiin tilanteisiin. Nykytilaan nähden eräänlaisena laajennuksena voidaan kuitenkin pitää sitä, että hätätyöllä voisi estää myös vahinkoseurauksia, jotka liittyvät eläinten hyvinvoinnin tai kansallisen turvallisuuden vaarantumiseen. Näitä tilanteita ei ole nimenomaisesti mainittu voimassa olevassa työaikalaissa.

Näkemyksemme mukaan ehdotettu hätätyötä koskeva sääntely ei kuitenkaan merkittävällä tavalla eroa voimassa olevan lain perusteella sallitusta hätätyöstä. Hätätyö voisi työtaistelutilanteessa tulla kysymykseen jo nykyisen lainsäädännön puitteissa, kuten hallituksen esityksestä s. 12-14 ilmenee.

Hallituksen esityksen mukaan hätätyön teettäminen tulisi kyseeseen vain, jos vahinkoseurausta ei voida esityksessä ehdotettavilla tai millään muillakaan kohtuullisilla keinoilla välttää. Tämä ilmenee suoraan ehdotetun pykälän sanamuodosta. Kynnystä on säännöskohtaisissa perusteluissa kuvattu mm. seuraavin ilmaisuin:

- Hätätyö tulisi sovellettavaksi tilanteessa, jossa vahinkoseurausten aiheutuminen näyttää väistämättömältä.

- Kyse olisi akuutista tilanteesta, jossa vahinkoseurauksen konkretisoituminen on käsillä, jos työ jää työtaistelun takia tekemättä.

- Kyse on pakkotilaa lähentyvästä tilanteesta, jossa työtaisteluoikeuteen puuttuminen työnantajan päätöksellä on välttämätöntä välittömästi ja pakottavasti uhkaavan työriitalain 8 d §:n 1 momentin piiriin kuuluvan vahinkoseurauksen torjumiseksi.

Käytännössä arvioimme, että työnantaja voi pääsääntöisesti välttää vahinkoseuraukset ilman hätätyön teettämistä ehdotetussa laissa olevilla keinoilla eli neuvottelemalla tai hakemalla väliaikaista kieltoa tuomioistuimessa. Näin on ainakin silloin, kun työtaistelun ajankohta ja kesto, laajuus ja vaikutukset ovat olleet ennalta arvioitavissa. Hätätyö voisi tulla kysymykseen lähinnä sellaisissa työtaistelutilanteissa, joissa tapahtumat ovat niin yllättäviä ja äkillisiä, ettei työnantaja enää ehdi turvautumaan neuvotteluihin tai tuomioistuinprosessiin. Tällainen yllättävyys voisi liittyä nähdäksemme esimerkiksi seuraavanlaisiin tilanteisiin:

- työtaistelu alkaa ilman ennakkoilmoitusta

- suojelutyö tai työtaistelun rajaus toteutuu perusteltuun odotukseen nähden suppeampana ja työriitalain mukaisia keinoja ei ehditä enää käyttää

- työtaistelun yhteydessä tapahtuu jokin muu ennakoimaton tapahtuma, jonka kanssa yhdessä vahinkoseuraukset ovat toteutumassa

Nähdäksemme näissä tilanteissa hätätyö voi monin osin tulla kysymykseen myös nykyisin. Asia on kuitenkin yleisluontoisen hätätyösäännöksen varassa, jota voidaan pitää epäkohtana. Hallituksen esityksen sivuilla 12-14 on tarkemmin selostettu muun muassa hätätyötä koskevaa soveltamiskäytäntöä. Kiinnitämme huomiota myös hallituksen esityksen s. 76 esitettyyn, jonka mukaan hätätyön teettäminen on voitu jo nykyisin sallia, vaikka työtaistelua olisi sinänsä pidettävä ennalta-arvattavana, mutta toiminnan keskeytys voisi johtaa mittasuhteiltaan huomattaviin vahinkoseurauksiin (TN 1304-94), kuten hengen tai terveyden menettämiseen.

Jos työtaistelusta on asianmukaisesti ilmoitettu etukäteen, eikä työnantaja ole käyttänyt työriitalaissa olevia keinoja suojelutyön tai työtaistelun rajausten osalta, vaikka siihen olisi ollut mahdollisuus, oikeutta hätätyöhön ei ole.

Ehdotettu lisäys hätätyötä koskevaan säännökseen ottaa kantaa hätätyön käyttöön työtaistelutilanteessa, mutta muutos nykytilaan ei ole kovin suuri. Kyse on oikeustilaa selkeyttämisestä lain tasolla.

Palkansaajajärjestöjen valiokunnalle toimittamien lausuntojen perusteella huoli näyttää liittyvän siihen, ettei hätätyön teettämisen edellytyksenä ole pykälän 1 momentissa tarkoitettu ennalta-

arvaamattomuus. Kuten edeltä ilmenee, ehdotetun säännöksen mukaan hätätyön teettäminen on kuitenkin mahdollista vain, jos työnantajalla ei ole ollut mahdollisuutta välttää vahinkoseurauksia muilla keinoilla.

Onko ehdotetusta hätätyösääntelystä ollut mahdollista lausua?

Lausuntokierrokselle olleeseen mietintöön ei sisältynyt ehdotusta hätätyösäännöstä, mutta lausuntopyynnössä esitettiin seuraava kysymys:

> *Onko hätätyötä koskevaa sääntelyä tarpeen muuttaa ottaen huomioon lakiehdotukset ja jos on, millä tavalla?*

Jatkovalmistelussa otetaan huomioon muun muassa saatu lausuntopalaute ja päätetään lakiesityksen sisällöstä.

Onko hätätyösääntely sisällöllisesti valmisteltu kolmikannassa?

Kolmikantainen valmistelu liittyy ennen kaikkea perusvalmisteluvaiheeseen, jossa asetetaan kolmikantainen työryhmä laatimaan mietintö asettamiskirjeessä mainitusta asiasta. Hätätyösäännös valmisteltiin vasta lausuntokierroksen jälkeen esityksen jatkovalmistelussa. Jatkovalmistelu on perinteisesti toteutettu virkatyönä, mutta työmarkkinakeskusjärjestöjä on tarpeen mukaan kuultu jatkovalmistelun kuluessa. Jatkovalmistelun aikana järjestettiin työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa kokouksia, joissa käsiteltiin myös hätätyökysymystä.

Onko esityksestä tehty sukupuolivaikutusten arviointia ml. hätätyö?

Vaikutusarvioinnissa keskitytään aina esityksen olennaisten vaikutusten arviointiin. Esityksellä ehdotettujen muutosten ei arvioitu johtavan olennaisiin sukupuolivaikutuksiin. Myöskään lainsäädännön arviointineuvosto ei kiinnittänyt huomiota sukupuolivaikutuksiin.